

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Nicolai Cavssini Trecensis E Societate Iesv, De Eloqventia
Sacra Et Hvmana**

Caussin, Nicolas

Coloniae Agrippinae, 1626

Quomodo imitandum. Capvt XV.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-68724](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-68724)

micilla indomitos reginæ eloquentiæ spiritus aluerunt, Vestrae linguae in Spiritus sancti officina procusa sunt, vestra ora æterni Dei fistulae, cœlestis nectar in omnium gentium aures latissime diffuderunt.

Equid eloquentia Athanasij robustius, que Imperatorum furias, & frementis in se penè totius mundi pondus exceptit, sustinuit, profligauit.

Qualis, & quantus Gregorius ille Nazianzenus, cum cœlestis ingenij pennis subnixus in arcana Theologiæ mysteria penetrat, & quasi Deus fulminans tonat è machinâ, quam velox, quam grauis, & vbique sui similis, vbi Apostatam Cæsarem æterno mactat supplicio.

Quis Basilio sanctior, & eloquentior, cuius vim dicendi admiratus summus, qui tunc inter Ethnicos ferebatur, eloquentiæ magister Libanius, eam non immeritò anteponit omnibus, *Βασίλειον ἑχων πάντων ὑπερφρονῶ.*

Erât illi vnus pro centum millibus, in eloquentia Basilius, & hæc vir à Basilio religione disunctus, & Christianis palmis infensus.

Quid Chrysostomus, quo nomine appellari potest? nescio nisi *Theatrum quoddam diuina eloquentia* dicam, in quo Deus abundè videri voluit, quid posset vitæ sanctitas cum vi dicendi coniuncta; Huius suauitatem Antiocheni admirati sunt, Maiestatem Byzantini suspexerunt, vim Principes, & Augustæ timuerunt, omnis sæculorum coluit, & colit memoria.

Quid Gregorius Nyssenus, & Cæsarius, num, & ipsi Gregoriorum fato, aureum flumen orationis fundunt.

Ephrem verò Syrus, quasi fax ardens omnium animos incendit, atque inflammat.

Clemens Alexandrinus, Cyrillus, Theodoretus, inter eloquentes summè docti, inter doctos summè eloquentes.

Gregorius Thaumaturgus, insignis vbique miraculorum artifex, styli quoque habet admirabilitatem.

Synesis nobis Platonem, Demosthenem, Pindarum, christiano ore loquentes dedit. Hilarij sunt ingentes spiritus, Dei, vt apparet viribus incitati.

At illi suo sanguine purpurati Oratores, Iustius, & Cyprianus, num tantum præstare feruntur cæteris hominibus dicendo, quantum homines ipsi brutis animantibus antecellunt.

Iam verò Ambrosius num videtur nectare, & ambrosia innutritus tam suauis haberi, tam argutas plerumque orationis delicias, vt apes, quæ infantuli cunas, & os circumfederunt, credas adhuc in eius labellis festinare. Augustinus ad pugnam aprior, quam ad pompam, vehemens, acer, subtilis, non puerilis, & verbosæ facundiæ, sed cœlestis eloquentiæ torrens, domum Dei fecundis doctrinæ riuus exhilarans aduersariorum propugnacula proterit, atque demolitur.

Hieronymus in omni genere summus artifex, quas styli diuitias habet? quæ lumina quos aculeos? Dubites doctumne magis, an eloquentem debeas appellare: in Leonis labris sedet maiestas, vis & impetus Saluianum stipant quasi Satellites.

Toti verò doctrinæ, & cœlestis facundiæ, plusquam mellitis fauis depluunt Gregorius Magnus, & Christo doctore professus Rhetor Bernardus.

Boetij Seuerini, vt censet Scaliger ingenium, eruditio, ars, sapientia, prouocat omnes authores, illi, neque densitas sententiarum, venerationem, neque acumen abstulit candorem.

Origenes, & Tertullianus, & si ab aliorum sinceritate exciderunt, à dicendi tamen sublimitate non recedunt.

Ad summum quibus eloquentiæ hastis, & lacertis aduersariorum castra fulmiant. Arnobius Lactantius, & qui summa diuisionis felicitate præditus est, felix Minutius.

O fortunata eloquentiæ sidera, nec vos dispicio: nec iudico, nec laudo: Sed magis imposito labris, digito veneror.

Quomodo imitandum.

CAPVT XV.

Quæ sint vitiosæ imitationis errores, dictum est superius, nunc qua ratione imitandum sit videamus. Tria omnino in authoribus ad perfectam imitationem spectanda. Inuentio, dispositio, & elocutio, sed & prius intelligenda sunt, quàm in imitationem tradantur, quò fit, vt Rhetores ignaui parum in imitatione, & iudicio proficiant, quòd locorum, Enthymematum, & figurarum imperiti locutiones tantum, & verba congerant.

Inuentio primus est fons, ex quo secundari oportet ingenia, & plenius irrigari. Hunc supra cætera summi authores attenderunt, qui se ex alienis inuentis mixticè locupletarunt,

Optima ratio imitatio.

totus est Homericus Virgilius, ex Platone, I-focrate, & Demosthene, quas diuitias concessit Marcus Tullius: Sed qua dexteritate, ostendā vna, aut altera similitudine. Qui debilitate stomachi laborant, varios cibos capiunt, sed reddunt indigestos. At contra, qui integra valitudine, & firmis corporis viribus præstant, eosdem ore mansos, & in stomachum ingestos, calore demum naturali concoctos in succulentam carnem conuertunt. Ita se res habet in imitatoribus, frigidi quidam sunt, & ignaui, qui quod acceperunt, reddunt, sed longè deterius. Alij ingenij vi quasi calore forum, & lumine, summa felicitate in suum conuertunt, illi non adhaerescunt ad verba, sed imitantur vim reconditam sapientiam, cogitationum celsitudinem, tractationem humani animi, disponendi prudentiam, colligendi acumen, pugnandi alacritatem. Ad summum fiunt similes bonis authoribus, quos imitantur, non vi Simia, sed vt filij, qui præter paternarum virtutum similitudinem aliquid, imò omnia præferunt sua. Ostendo exemplis, Panoplia Virgilij, vbi arma Aeneæ fabricantur, & describuntur, omnino expressa est ex Homero, sed qua industria præit quidem Homerus cū facula inuentionis. At Virgilius rem animo totam altius repetens eximie amplificat, non verbis inanibus, sed magnificis sensibus. Hoc decerpit, illud reijcit. Hoc immutat, illud auget. Mox aliud tractum longius rescindit, aliud nimia breuitate concisum fundit latius. Ad summum Homerus in cælo Vulcani officinam constituit miuus decore. hic

*Insula sicaniū iuxta lætæ, Aeoliamque
Erigitur Liparen, fumantibus ardua saxi:
Quam subter spicis, & Cyclopum exesa ca-
minis
Antra ænea tonant, validiq; incudibus itæus
Auidi referunt gemitum striduntq; cauernas
Striditque chalybam, & fornaibus ignis anhe-
las:*

*Vulcani domus, & Vulcania nomine tollus.
In vtroq; Vulcanus, a Deabus inuenitur in
æriminosis laboribus defudans. Hoc ambobus
commune. At iam apud Homerum tripodas
fabricat, & cætera leuiora.*

*Τρίποδας γὰρ ἑκοσι πάντας ἔτευχεν.
Ἐὰν δὲ μοι περὶ τοῦτον εὐσταθῆ μεγάρους
Χρυσέα ἢ σφῆ ὑπὸ χύχλῳ ἐκάστω πυθμῆν
ἔθηκε*

*Ὅπρα οἱ αὐτόματοι θεῶν δούρου ἀγῶνα.
Virgilius verò longè grauius Cyclopas pin-
git in fulmine elaborantes.*

*Ferrum exercebant vasto Cyclopes in antro
Brontesq; Steropesque, & nudus membra Py-
ragmon.*

*Hic informatum manibus iam parte polita
Fulmen erat: soto genitor, qua plurima cælo
Deiicit in terras, pars imperfecta manebat
Tres imbris torti radios, tres nubes aquosa.
Addiderant, rutili tres ignis, & alius Austri,
Fulgores nunc terrificos, sonitumq; metumque
Miscbant operi, flammisq; sequacibus iras.*

*Parte alia Marti, currumque, rotaque volu-
eres
Instabant, quibus ille viros, quibus excitat vr-
bes,*

*Aegidæq; horrificam turbata valladū arma,
Cerciatim squammis serpentum, auroq; poli-
bant,*

*Contextosq; angues, ipsam in pectore Diua
Gorgona desect, vertentem lumina collo.*

*Incumbunt deinde in arma opifices. Ho-
merus quidem bene. Sed communibus verbis
describit.*

*Καλὸν δὲ ἐν πυρὶ βάλειν ἀτερεῖα καοσιτέ-
ροντε*

*Καὶ χρυσὸν τιμῆντα & ἀργύρον. αὐτὰρ ἔπειτα
Θήκετ' ἐν ἀκμοῖτέῳ μέγαν ἀκμονα γένητο δὲ
χερσὶ*

Πεσῆκα κράτερὸν, ἐτέρονφι ἢ γένητο πυράχλει.

*Virgilius in descriptione rei efficacior seu-
sus aliter ferit.*

Atilii

*Ocyus incubuere omnes, pariterque laborem
Sortiti, fluit ærius, aurique metallum,
Vulnificusque chalybs vasa fornace liquefcit.
Ingentem clypeum vformant, unum omnia
contra*

*Tela latinorum. Septenosque orbibus orbes
Impediunt. Alij ventosis follibus auras
Accipiunt, redduntque: alij stridentia tingunt
Aera lacu: gemis impositis incudibus autrum:
Illi inter sese multa vi brachia tollunt
In numerum, versantq; tenaci ferecipe ferrū.*

*Ad summum in Clypeo Achillis leuia, &
fistula insculpta: In scuto Aeneæ pruden-
tissime, & artificiosissime res Italæ effu-
guntur. Hoc semum est feliciter
imitari.*

270